Hochlöbl. k. k. Hofbibliothek, Wien

Št. 18. V Gorici, 30. aprila 1880. Tečaj X.

SOČA

„Soča“ izhaja vsak petek s in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto . . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . . „ 2.30
Četvrt leta . . . . . „ 1.20

Pri oznanilih in prav tako pri *„poslanicah“* se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr. če se tiska 1 krat,
7 „ „ „ „ 2 „
6 „ „ „ „ 3 „

Za veče črke po prostoru.

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici v tobakarnici v gosposki ulici blizo „treh kron“, in na starem trgu.— V Trstu v tobakarnici „Via della caserma 3“.

Dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredništvu „Soče“ v Gorici v Hilarijanski tiskarni, naročnina pa opravništvu „Soče“ na Koronji v Sticsa-vi hiši št. 253 II. nadstr.

Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

V Gorici 30. aprila.

Od raznih strani smo prejeli dopise sukajoče se okolo volitve ednega deželnega in eventuelno tudi ednega državnega poslanca namesto g. Winkler-ja, kateri se je prvemu poslanstvu uže odpovedal, drugo pa misli odložiti po končani sedanji sesiji državnega zbora. Naj nam dotični gospodje dopisniki ne zamerijo, da smo vse take dopise položili za zdaj ad acta, nekatere celó obsodili v koš, ker so očitno ali mej vrstami drezali in zbadali tega ali onega mogočega kandidata, s čemur ni po našem menenji doseči dobrega vspeha. V naših trgih in obrtnijskih krajih, kateri imajo voliti deželnega poslanca, so prav posebne razmere in kakor se nam zdi, da se vlada na nje ozira odkladaje volitev, tako menimo, da jih moramo tudi mi jemati v resen poštev. Vsakakor je pa potrebno, da se menenja o kandidatih prav razbistrijo in da se po previdnem potu zanesljivo pozvé, s katerim možem bo mogoče vstreči volilcem in stvari. Zato pa naj se skuša v okom priti vsemu, kar bi vtegnilo zbegati volilce — kakor so bili zbegani pri zadnji volitvi za državni zbor, ker bi to najlaže pripomoglo kakemu nepovoljnemu kandidatu, da v kalni vodi dospé do zaželjenega cilja. —

Če v središči ne vpijemo, naj se zaradi tega ne sodi, da spimo. Veljavni možje, kateri imajo kaj upliva na prebivalstvo naših trgov, vzeli so stvar v roke in nadjamo se, da jo srečno doženejo. —

Kdaj pa bode volitev deželnega poslanca? O tem je priobčil „Slov. Narod“ v svoji 97. številki sledeči žanimivi dopis iz Gorice:

„Kakor hitro je postal g. Winkler kranjske dežele predsednik, odpovedal se je deželnemu poslanstvu na Goriškem in to izrekoma z namenom, da preskrbi vlada lehko še o pravem času, to je pred prihodnjo sesijo, za volitev njegovega naslednika v poslanstvu. A tedni tekó in zborovanje se napoveduje za drugo polovico prihodnjega maja, — o pripravah za volitev pa nij do zdaj še ni duha ni sluha. Zakaj neki to odlašanje? Sedanja vlada pač ne bo dopustila, da ostane poslanski sedež na slovenskej strani naše zbornice, kder je uže itak manjšina, prazen v sedanjej sesiji. Skoro bi tega ne verjeli, če bi ne vedeli, da imamo v Trstu posebno vlado, katera se, kakor je iz marsičesa posnemati, ne suče po vsem po dunajskej.

Kakor je znano, pogaja se vlada uže dalje časa z našim deželnim zastopom zaradi velikanskega podjetja — reguliranja spodnje Soče — katero bo stalo ogromno svoto 800.000 gld. Dve tretjini tega zneska bi država predplačno založila s pogojem, da prevzame dežela poroštvo za povrnitev. — Za ta pogoj je pa težko dobiti večino v našem zboru, ker so mu nasprotni vsi slovenski poslanci in bi se mu neradi udali tudi nekateri gospodje od italijanske strani, vendar bi pa zadnji najbrže iz discipline prikimali, ako bi vlada kolikaj pritisnila. — Ta predmet znamenite važnosti pride skoro gotovo na podlagi dotične uže sklenene državne postave v prihodnjej sesiji v obravnavo. Baron Pretis mu je jako vgoden in vladi je menda tudi na tem, da se sprejme pogoj, — ker je uže na ta račun letos dovolila 50.000 gld., in ker bi bilo to podjetje državi v veliko korist. Zato se mnogi boje, da ostane Winklerjev sedež v bodočej sesiji prazen, — samo da bo lažje pridobiti večino za omenjeno deželno garancijo. — Drugi pa podtikajo odlašanju drugačno namero. Winkler je bil poslanec naših slovenskih trgov in obrtnijskih krajev, to je Tolmina, Kobarida, Bovca, Kanala in Ajdovščine. Vsi ti kraji imajo skupno volišče v Tolminu (Čujte, Ajdovci morajo hodit v Tolmin volit!!) Bovec pa, kateri je do zdaj vselej tako volil, kakor so na višje povelje želeli c. k. okr. glavarji tolminski, šteje sam toliko volilcev, kolikor vsi drugi kraji skupaj. In Bovčani so krošnjarji, — pa jih ne bo doma do konca maja. Torej pravijo nekateri, hoče vlada, ali hoče gosp. ces. namestnik počakati, da pridejo domov, potem se bo dalo uže kaj opraviti za kacega pohlevnega kandidata, ali pa za kacega prav mogočnega, kateri bo, če treba tudi glasoval za 800.000 gld. poroštvo. — In ta verzija je jako verjetna.

O kandidatih za deželno poslanstvo tavamo še vedno v temi. Naša „Soča“ je uže nekaj potipala, ugibaje o, ne vemo katerih, uradniških kandidaturah.

Ali je imela v mislih tudi najnevarnejše — ne vemo; gotovo pa se nam zdi, da se bo poskusil kateri vriniti. Ali se ne bo o pravem času zbudil v naših tržanih, kateri bi se smeli pač mej inteligentnejše ljudstvo vštevati, narodni ponos, da vendar enkrat raztrgajo verige, v katere so jih dozdaj pri enakih prilikah vklepali okrajni glavarji? Iz Bovca smo bra' v zadnjem času toliko veselih poročil o narodnem probujenji; v kratkem poizvemo zanesljivo, koliko je resnice.“

Dopisi.

Iz Čepovana 26. aprila. (Izv. dop.) Ker je prinesla „Soča“ pred nekoliko časom čestitko, katero je poslala katoliško-politiška čitalnica v Čepovanu g. deželnemu predsedniku A. Winkler-ju, zdi se mi dosledno tudi objaviti, da je g. W. na čestitko jako prijazno odgovoril in ob ednem društvu voščil „uspešno delovanje dragi domovini v prid.“

Upam, da se mi ne bo očitalo nepremišljeno jezikanje, ako temu naznanilu dodam še nekoliko iz g. Winklerjevega pisanja do predstojništva zgoraj imenovanega društva.

Bralcem „Soče“ je znano, da je omenjeno društvo o svojem času po državnem poslancu g. W. poslalo prošnjo ministerstvu pravosodja za napravo slovenske sodnije za goriško okolico. Iz zanesljivega vira sem pozvedel, da je g. W. ono prošnjo priporočil zadevnemu ministerstvu, in da se mu je obljubilo stvar preiskovati, ter po mogočnosti ustrezati v prošnji izrečenim željam slovenskega ljudstva.

Čepovansko društvo je po svojem predsedniku o zgoraj omenjenej priliki g. W. tudi naprosilo, da naj ob ugodnej priliki in na pristojnem mestu blagovoli pojasniti njemu dobro znano stališče gg. vikarijev na Goriškem, da se bo mogel na njih posebno stanje ozirati državni zbor pri uravnavi „kongrue.“ (Pozneje so menda tudi dotični č. gospodje o tej zadevi poslali peticijo do državnega zbora). G. W. je tudi tej želji društva uže ustregel ter obljubil o tej zadevi še govoriti, kadar pride v prihodnjej sesiji na vrsto.

Te zadeve javim tudi zato, ker so mi dokaz, da naš državni poslanec še ni dal prilike njegovim volilcem javno očitati, da je njuno prijateljstvo do W. veče, nego do ljudstva.

Iz Bovca 24. aprila. (Izv. dop.) Pred nekoliko dnevi streljal je v Soči neki mladeneč, reservist, ribe

LISTEK.

Kraške starine.

IV.

Naslednik staroslavnega kraja ob Timavi je Devin. Že pod Rimljani uzdigal se je na stermi obmorski skali terden grad, katerega so beržkone Pucinum zvali. Njegovi ostanki stoje še dandanes v znožiji novega grada devinskega. Na južni strani teh razvalin vzdiga se blizu morske gladine čudovita skala, ki je od daleč podobna v dolgo belo haljino zaviti ženski, koja derži v naročji enako oblečeno dete. Ljudstvo pripoveduje, da je hotel nek devinski grof tujcem izdati deželo. Žena mu je očitala to izdajstvo, ali zastonj. Terdoserčni mož jo je spodil od sebe, tako da si je morala zavetija iskati v bližnjem samostanu (pri Sv. Ivanu). Ondi je porodila sina in potem umerla. Ko je bilo dete malo odraslo, prinesla ga je neka nuna grofu nazaj v grad. Ali razjareni grof ni hotel ničesa slišati o svoji nekdanji ženi in dal vreči nuno z otrokom vredi skozi okno proti morju. Onde pa sta se spremenila v kamen, da bi vedno grofu očitala njegovo hudodelstvo, kolikorkrat je pogledal skozi okno. (Glej Brechlerjevo sliko „Die Nonne bei Duino,“ Heimat 1877, Nr. 50).*)

Po drugi versiji pekla je vest kneza tako močno, da je slednjič tudi sam v morje skočil. Še vedno se sliši zjutraj zgodaj, kako nuna malo dete ziblje in mu zraven poje (t. j. burja piše).

Nasledniki devinskih grofov, gospodje pl. Walsee, zapustili so stari grad ob morji in sezidali malo više nov, prostornejši grad, kakoršen se še dandanes vidi. (Glej Brechlerjevo sliko v Heimat 1877, Nr. 26.) Ta se vzdiga veličastno 30m nad bližnjim morjem, kakor njegov ponosni gospodar. O njem veljajo lepe Uhlandove besede:

„Hast du das Schloss gesehen,
Das hohe Schloss am Meer?
Golden und rosig wehen
Die Wolken darüber her.
Es möchte sich niederneigen
In die spiegelklare Flut,
Es möchte streben und steigen
In die Abendwolkenglut.

Ta lega podelila je devinskemu gradu veliko važnost, katero imajo njegovi gospodi v vsej primorski zgodovini. Devin je bil do začetka našega stoletija središče okrožija, ki se je nekdaj razprostiralo po vsem Krasu tjedoli do Reke. In za las je manjkalo, da ni postal Devin imenitno teržišče. Ko je cesar Karol l. 1718 ustanovljal svobodno luko v Terstu, omahoval je dolgo med Devinom in Terstom, dokler se ni zadnjič odločil za poslednjega in prepustil Devin svoji maloslavni bodočnosti.

Pripoveduje se, da je spadal devinski grad nekoliko časa pod Langobarde in da so ga oni imenovali Pontium. V tem pomorskem gradu imel je frijulski vojvoda Pemmo zapertega patrijarha Calixta (717—737), ker je bil ta pregnal karnskega škofa Amatora iz Čedada z namenom, da bi se sam onde ustanovil. Da se ni langobarški kralj Luitprand potegnil za ujetega patrijarha, bili bi ga razdraženi frijulci vergli v morje. — Ne more se določiti, ali je bil omenjeni grad res naš Devin.

Gotovo je pa imel devinski grad že v IX. stoletiji svoje lastne gospode. Od kodi je njih rod izviral, tega ne moremo dan današnji natanko določiti. Nekateri mislijo, da so izšli od ragonjskih gospodov (Ragogna pri St. Daniele), kateri so bili dolžni pokorščino avstrijskim vladarjem (Sardagnas, Archivio Veneto).

Skoro gotovo je pa, da so prišli v Devin neposredno iz Zuinov. Zuins se zove malo selo skoro tik avstrijske meje, kake tri kilometre zahodno od Cervignana. Nekdaj je peljala onde starobeneška cesta iz Concordije v Akvilejo. V srednjem veku je stal v Zuinih imeniten grad, h kateremu so spadale vse bližnje vasi, zlasti Malisana ter ves svet med Ausso in Cornom. V Zuinih so našli nadgrobni kamen iz IX. stoletija, na katerem se bere z gerškimi čerkami, da je onde pokopan „Heros Duinos“. Heros pomeni hrabrega, ali sploh odličnega in plemenitega moža. To je najstarejši spominek o devinskih gospodih in priča, da je nekdaj zuinska okolica spadala Devincem. Mogoče je celo, da sta obe imeni, Zuins in Duino, ene in iste korenike, ker je čerka z (ds) precej podobna d ali t. Lahko je tore, da so ime Devin prenesli njegovi gospodarji od Zuinov na svoje novo posestvo.

Težko je najti kraj, katerega ime bi se tako

*) Po tej narodni pripovedi zložili so Hervati pesen „Duvna“, natisnjeno v Viencu 1877 št. 30; in tako tudi Italijani „Leggenda“, natisnjeno v podlistku Isonza od 8. marcija 1878. — Ali bi nam ne mogel tudi kateri naših pesnikov iz te krasne snovi sestaviti mično epično pesen?

z dinamitom, kar je sicer po postavi ostro prepovedano, pa se pri vsem tem še tu pa tam godi v veliko kvar ribarstvu. Pri tem delu mu prenaglo poči ena patrona, ter mu odtrže pol roke, na drugej pa odnese nekoliko prstov. Ubožec je nevarno ranjen in ostane nesposoben za vsako delo. Enaki nesreci ste se dogodili predlanskem na Serpenici in letos v Strmcu, ko so mej ženitovanjem streljali in v obeh slučajih so bili nasledki, žalostni, v enem je sledila celó smrt.

O takih prilikah bi se pač moralo streljanje — ali popolnoma opustiti, ali vsaj strogo nadzorovati, — kajti nesreča nigdar ne počiva. Gledé rabe dinamita za ribji lov, ali prav za prav za pokončevanje rib, morala bi županstva vestno in natančno spolnovati svojo dolžnost.

Pretekli teden se je v sosednjem Dvoru nehoté usmrtil 4 letni deček só — žganjem. Starši so bili na polji, fantek pa je ostal sam doma. V izbi na omari je bil liter priljubljene žganjice, v katero naše ljudstvo žalibog le prerado vtaplja svoje reve in skrbi. Deček zapazivši steklenico segne po njej, nastavi, potegne in srka — po dobrem izgledu — strupeno pijačo, a kar na mah se zgrudi na tla in obleži mrtev. Starši, česa Vas uči ta prežalostni dogodek? — Kako dobra bi bila pač tudi za naše kraje postava, kakoršna velja uže za Galicijo — zoper neomejeno rabo žganih pijač!

Pred nekaterimi tedni se je tu nevarno ostrelil mož — oče revne družine — ko je bil poslan na lov divjega petelina. Na potu se mu je nesrečno sprožila puša in ga tako hudo ranila, da bo moral tedne in tedne ležati, predno okreva. Ker je vojaški veteran, mislim, da so ga prehranili v goriški garnizijski bolnišnici.

Kolikokrat se je vže nesreča znesla nad ubogimi kmečkimi rodbinami, kojih očetje ali odrasli sinovi so se vdali lovski strasti, pozabivši, da lov ni za kmeta, niti za rokodelca, nego k večemu za dobro založenega gospoda, kojemu je včasih sila, otresiti si dobro rejeni trebušček, pa mu tudi časa preostaja za — potrato.

V noči od 17. do 18. nas je zopet enkrat iz sladkega spanja zbudil tužni krik: gori, gori! In bil je zares nevaren požar, kateri bi bil imel lahko prežalostne nasledke; kajti brez brze, izdatne pomoči pogorel bi bil večji del „male vasi,“ katera šteje okoli 80 hiš.

A naše ljudstvo, vtrjeno v nesreči, zna v nevarnosti tudi nesrečo ukrotiti. Prihiteli so vrli Čezsočani, Koritničani, Kaljani, Pluženci in pomagali so z občudovanja vrednim pogumom gasiti, da se je skupnemu neumornemu prizadevanju kmalo posrečilo požar okleniti v ože meje. A žarilo se je okoli pogorišča tako, kakor bi gorelo pol Bovca. Bog in sv. Ferjan obvarujta nas tolike nesreče!

V nedeljo so imeli naši čitalničarji prav živahno zabavo v Huberjevih prostorih; obiskovana je bila obilno od domačinov, pa prav posebno tudi od zvestih nam Kobaridcev, kateri so nam vselej prav ljubi gosti. Zabava se je izvršila v občno zadovoljnost.

Rad bi še kaj poročal o glasih, ki se čujejo glede volitve enega deželnega poslanca namesto g. Winkler-ja; — a bolje bo menda, da se stvar poprej bolj razvedri, predno govorim o njej; prilično pridem uže tudi na to jako važno poglavje. Le toliko naj omenim, do bi bilo jako želeti, da pokažejo pri prihoduji volitvi tudi naši možje, da so svobodni državljani, napredujoči v duhu sedanje dobe in da se zavedajo svoje narodnosti. Bog! X. Y. Z.

Z Dunaja, 26. aprila. (Izv. dop.) Novični dopisnik me je jako nemilo poljubil zarad dopisa v 16. štev. „Soče“. V odgovor nekoliko mirnih besed. Kar nas je „Jankov, Tónetov Mihaljkov“, se tona in takta v dopisovanji še le učimo; kadar doživimo petindvajsetletnico, bomo morda izgledni dopisniki. Neresnice v mojem dopisu ni nobene in v tej zadevi je dopis častitega korespondenta Novičnega nekako neresničen. Tendenca dopisu je, da naš edini poslanec v državnem zboru bi ne imel biti c. k. uradnik. Tak poslanec je po mojih mislih v takem položaji, v kakoršnem bi bil na pr. kak občinski tajnik kot preglednik županstvenih računov ali pa učitelj kot nadzornik svojega vodje. Pa po onem Novičnem dopisu ne bomo imeli voliti novega poslanca v državni zbor in to je dobro. Boljše nas gotovo zastopa gospod deželni predsednik Winkler, kakor bi nas kak drug uradnik.

Kako dobro je, ako človek molči in doma ostane! Pol ure daleč vandram ob nedeljah do kavarne, kjer imajo „Novice“ naročene; samo da berem, kar piše goriški veščak!—

Govorimo rajše o černej vojski, ki se ima v Avstriji organizovati. Minister za deželno brambo je predložil dotično postavo državnemu zboru. Postava se mora imenovati mojsterska. Pruska černa vojska obstoja iz takih, ki služijo iz dolžnosti, naša pa bo nasprotno obstojala iz samih prostovoljcev. Potem se pa cela postava ozira dovoljno na ono nečimernost, ki je človeštvu prirojena. Strelske družine černe vojske bodo namreč smele tudi v mirnih časih nositi uniformo in orožje. Kmalo bomo videli pohajkovati po naših tergih „černe“ vojščake v čednih uniformah. Posebno imenitna je černa vojska za našo kronovino. Tisti dan, ko bi postali mi italijanski podložniki, prenehali bi biti Slovenci. Tako se je namreč z našimi beneškimi abrati godilo. Braniti nam je toraj našo deželo do zadnje kaplje kervi, ker z gospodarjem morali bi spremeniti v tem slučaji tudi narodnost.

Ker smo pri Italijanih, naj vam povem, da imajo Lahi in Serbi v Buenos Ayres v južnej Ameriki eden in isti list, v katerem se razpravljajo težnje obojih narodnosti. Listu je ime „Patria“. En dalmatinski prijatelj mi ga daje. Čudno se mi je zdelo, ko je list januarja—pri nas je bilo strašno mraz—poročal o koncertih, ki so se veršili v tem ali onem vertu. Zadnja številka poroča, da so ravno pšenico poželi. Slovanski oddel ima napis „Per gli Slavi“. Tukaj se bere, da so ondotni Slovani osnovali „čitaonico“, katero so kerstili „spavajući lav“. Predsednik jej je Med. Cr. Dimko de Grisigono Bortolačić, ki se pa v inseratih, kjer oznanja klijentom svoje stanovanje, Dr. Domenico de Grisogono Bortolazzi piše. Tako se spreminjajo imena.

Mislil sem vedno, da je naš Kragelj nastal iz kralja, katerega je italijanski uradnik „Cragl“ pisal.

Iz spisov prof. Rutarja o tolminskem puntu pa razvidam, da so bili puntarski vodje Jernej Mavrič, Jurij Kobal, Lenart Golja in Tomaž Khragull. Tako naši Kragelji vendar niso kralji, ampak kragulji.

Včeraj je 2800 pevcev pelo na cesarskem dvoru. Cesar je vse pevce povabil na južino. Pojužinali so dvajset jelenov, brezštevilno klobas, štirideset vedrov piva, šestnajst sto steklenic šampanjca—vse to v enej uri!—

Zanimalo Vas bode slišati, da je naš rojak, gosp. Štefan Širok imenovan za stalnega profesorja v Peterhofu pri St. Petersburgu.

Politični pregled.

Z DUNAJA. — V zadnjem času so razprave poslanske zbornice posebno živahne in zanimive; sučejo se okoli šolskih stvari in zlasti o tem, ali se ima nenemška mladina še dalje germanizovati, ali pa se imajo učilišča po naravnih zakonih in na podlagi glasovitega §. 19 drž. temeljnih postav preustrojiti v narodnem, enakopravnem zmislu. — Ustavoverci napenjajo vse žile, da bi se uprli pravičnim nameram desnice, — a po glasovanji o dispozicijskem zalogu popustila jih je vsa sreča. Zdaj zgubljajo bitko za bitko in čem oža postaja vsled tega njihova manjšina tem više se jači večina avtonomistične stranke. Naše in drugih avstrijsko-slovanskih narodov terjatve gledé narodnih srednjih šol začenjajo se v poslanski zbornici principijelno spolnovati. Obveljala je z večino 30 glasov dr. Vošnjakova resolucija, da se slovenski jezik uvêde kot učni jezik za slovenske učence na srednjih šolah, nemški jezik pa da bode obligaten predmet in tako tudi druga resolucija, stavljena po istem g. poslancu, da se slovenski jezik kot učni jezik uvêde v učiteljski pripravnišči v Ljubljani in Mariboru, a tako, da se učenci in učenke lahko dobro naučé tudi nemškega jezika. — V dotičnih obravnavah so srdito govorili ustavaški bogovi „majorum in minorum gentium“ zoper predloge avtonomistov; zlasti štajerski poslanec Duhatsch se je tako strastno zaganjal zoper to, da se Slovencem — njegovim rojakom — izpolni glavna terjatev, katera jih zamore privesti do popolnega kulturnega razvoja na podlagi lastnega jezika, — da se sme njegov govor smatrati kot parlamentarično nedostojen. Mirno in temeljito pa sta ugovarjala kranjska poslanca Schneid in Kljun in tudi zastopnik tržaških Slovencev Nabergoj je prav točno in resnično razložil razmere in potrebe svoje ožje domovine glede srednjih šol. Resoluciji sti zdaj sprejeti — besedo; torej imamo, — na vladi je, da jo skoro spremeni v — dejanje.

Zanimiva je bila tudi obravnava zastran zadarske in kotorske nemške šole, kateri bi se bili imeli po vladnem predlogu ustanoviti na korist otrokom tam garnizujočih častnikov in vojaških uradnikov. Ustavaki so se trdno zanašali, da jih bo vlada podpirala; a ko je nenadoma minister Konrad predlog v imenu vlade umaknil, so se z vso strastjo zagnali ne samo v desničarje, ampak tudi v vlado. Posebno dr. Herbst je razvil vso svojo ženijalno hudobnost v svojih napadih na vlado. A avtonomisti se niso le hrabro branili, ampak so sé zmagonosnim orožjem resnice, katero sta posebno srečno sukala dr. Klaič in grof Hohenwart, razdrobili vse prazne fraze in sofizme starega kolovodje ustavoverne stranke.

Šolski odsek državnega zbora je izdal svoje poročilo o Lienbacherjevem predlogu gledé osemletne šolske dolžnosti. Predlog odsekove večine je ta-le: „V onih kraljevinah in deželah, za katere ne velja §. 75 zakona od 11. maja 1869, določujejo deželni zbori, ali naj se s početkom sedmega šolskega leta namesto vsakdanjega poduka prične ponavljavni ali nadaljevalni poduk za dve ali več let in v kolikej meri da se izvršuje. Iz šole sme deček izstopiti samo tedaj, ako si je prisvojil z zakonom od 14. maja 1869 določeni učni smoter vsaj v veronauku, čitanji, pisanji in računjenji. Pri določevanji učnih močij (§. 11. istega zakona) se ni ozirati na one učence, ki pohojevajo samo nadaljevalno ali ponavljavno šolo“. Lienbacherjev

---

različno pisalo, kakor ravno devinsko: Ortuwein, Ortona, Tuba, Tubein, Tybein, Duino itd. Od kodi izvirajo vse te razlike, ne more se določiti. Ako se oziramo na omenjeno izpeljevanje devinskih gospodov od Zuinov, tedaj mora biti pervotna oblika Duino in od todi izhajajo ponemčena imena Ortuwein, Tybein itd. Morda pa tudi besedi St. Ivan in Timava (Tuba) neste ostali brez upliva na jedno ali drugo omenjenih oblik.

Devinski gospodi pa neso le starega izvira, nego imeli so tudi zelo obširna posestva, ne da bi se moglo iz listin dokazati, kako in kedaj so si jih pridobili. Razen že omenjene okolice zuinske posedali so Devinci v XIII. in XIV. stoletiji lep del Krasa in Istre. Njih posestvo je zavzemalo skoro vse porečje Timave in njenega pravega vira notranjske Reke. Segalo je kakor širok pas čez goriški Kras, Senožeče, Prem, Bistrico in Klano do Reke. Vezalo je tore kvarnerski zaliv s timavskim (devinskim) in gospodovalo nad vsemi cestami, ki vodijo od jednega do druzega. Ta okolnost je bila za Devince neizrečene važnosti in jih napotila, da so se prijeli pocestnega ropanja, kakor bodemo poznejše videli.

Podrobno našteto spadali so pod Devin na goriškem Krasu sledeči kraji: Gabrije (pri Rubiji) sè Št. Mihelom, Dol, Doberdob, Opatje selo, Jamlje, Brestovica, Gorjansko, Mavhinje, Št. Polaj, Nabrežina, Zgonik (z Repničem in Saležem), Gabrovec, Repno, Dutovlje, Skopo, Kopriva, Avber, Tomaj (z bližnjimi seli), Štorje in Merče. Od vsega goriškega Krasa, ki obsega blizu 540 □ km., spadalo je tore pod Devin 250 □ km., t. j. skoro polovica. Mimogrede pa so si lastili Devinci tudi nekatere bližnje vasi od teržaške okolice.

Na Kranjskem so imeli Devinci najprej Senožeče in Prem z okolico. Proti Razdertemu je segala njih oblast do hriba Smoljevo, potem pa proti jugu čez Uremšico (goro sv. Urbana) ter obsegala vso uremsko faro in Košano. Vsi ti kraji (s Premom vred) so imeli jednako osodo. Spadali so v cerkvenem obziru pod teržaško škofijo in njeni predstojniki so podeljevali cerkveno desetino iz omenjenih krajev svojemu škofijskemu kapitulu. Tako je izročil škof Udalrik Košano že l. 1247 svojemu kapitulu in enako škof Nikolaj II. Senožeče l. 1446.

Dalje proti jugu posedali so Devinci vso bistriško okolico od Šembij pod Knežakom do isterske meje. S tem posestvom je bila združena vsa jelšanska fara v Istri. Središče tega okrožja je bil prestari Bobanski grad ali Gutenegg, ob levem bregu Reke blizu istersko-kranjske meje (nekdaj posestvo barona Lazarinija, a sedaj razvalina). Gutenegg se omenja že v XII. stoletiji. Imel je svoje plemiče, ki so bili podložni Devincem, včasi pa tudi Goričanom (n. pr. l. 1274 Ulvin Guteneški). Filip Guteneški je odstopil 21. januarija 1867 vsa svoja posestva Hugonu Devinskemu. Gutenekom pa je podaril cesar l. 1396 grad Wachenstein ob cepiškem jezeru v Istri in l. 1422 so sprejeli svoje novo ime po tem gradu. (Izumerli so l. 1560.) Gutenegg in njegova okolica pa je prešel od Devincev na njih dediče Walsee (l. 1396) in od teh na cesarja Friderika IV. (l. 1465.)

Ternovo (Dornegg) pri Bistrici je zelo stara fara, koja se omenja že v XIII. stoletiji. Patronstvo so izverševali devinski gospodi, včasi pa tudi goriški grofi (n. pr. l. 1434). L. 1446 je daroval teržaški škof Nikolaj II. cerkvene desetine te fare svojemu katedralnemu kapitulu.—Tudi Jelšane (Elsano) je zelo stara fara. Ona je še ob Valvasorjevem času spadala pod puljsko škofijo in ne pod teržaško.

(Dalje.)

predlog namerava: ali naj država občno šolsko dolžnost določi na 6 let, deželni zbori pa bi po potrebi jo lehko prodolžili, ali pa država določi 8letno šolsko dobo, deželni zbori pa bi jo smeli skrčiti na 6 let. Zoper prvo alternativo je vlada, zato je odsek odločil se za drugo. Ustavoverska manjšina pa predlaga, da se sme šolska doba srkrčiti samo za kmetske otroke, natančne določbe pa da daje naučni minister.

Tudi v viših uradniških krogih se je začel zrak čistit. Dr. Stremayrova desna roka, dr. Lehmayr, sekcijski šef v naučnem ministerstvu — zapusti svoj sedanji delokrog, v katerem se je posebno odlikoval v ponemčevanji naših šol in postane ud c. k. najviše upravne sodnije. Pravijo, da je sam tako želel. (?)

ALBANCI še vedno rogovilijo na balkanskem polotoku. Njihov eksekutivni odbor, v katerem je tudi mnogo tujcev, n. pr. polkovnik St. Clair, Poljak Malinovski, bivši pruski častnik Surro in mnogo Albancev iz Italije, namerava nekda poslati evropskim dvorom deputacijo s prošnjo, da priznajo neodvisnost Albaniji. — Albanska liga množi svoje čete in ima vsak dan kako prasko bodi s Turci, bodi s Črnogorci — kateri pazno nadzorujejo svoje meje.

NA ANGLEŠKEM je uže ustanovljeno novo ministerstvo v zmislu liberalne večine parlamenta. Granville je minister za zvunanje zadeve, Childers za vojsko, Northbrook za mornarstvo, Selborne lord kancelar. Imena drugih nam še niso znana. — Gladstone bo novej vladi načelnik. — Včeraj je začelo zborovanje s prestolnim govorom.

IZ BERLINA se poroča, da je knez Bismark bolan in da se torej ne bo mogel deležiti sej državnega zbora.

GRŠKI kralj in kraljica sta se napravila na potovanje, obiskat razne dvore. Najprej ju pelje pot na Dunaj.

Domače stvari.

Srečkanje obligacij. Pri današnjem srečkanji obligacij zemljiščno-odveznega zaloga goriskega, ki so se za izplačilo naznanile, so izžrebane sledeče; po 100 gld. štv. 245, 273, 745, 816, 854, 952, 956; po 500 gld. štv. 48, 199, 218, 219; po 1000 gold. štv. 108, 200, 253, 255, 277, 311, 368, 511, 532, 538, 545, 309 za znesek 50 gld.; po 5000 gld. štv. 56, lit. A štv. 440 za 2200 gld. Vse te obligacije znašajo skupaj 21.000 gld. — Izplačevala jih bode deželna denarnica od dne 31. oktobra naprej v zneskih preračunjenih v avstriski veljavi.

Vreme se je spremenilo. Bali smo se uže, da nam suša uniči lepe nade, ki nam jih po tako slabi letini vzbudila vesela pomlad, kar nam je začelo prevčerajšnjim nebo rahlo rositi in danes se uže gosteje vsipa dobrodejen dež. Poželjivo ga požira suha zemlja in prav pred očmi se nam oživlja vsa narava. Sadno drevje obeta mnogo, — trte, kolikor nam jih je pustila huda zima, videti so tudi nenavadno zdrave in žita in druge setve so tudi v normalnem razvoju. Bog daj dosti in dobro, saj smo potrebni!

Premeščenje. Gosp. Feliks Vittori, c. k. kancelist pri ajdovski okrajni sodniji je premeščen v enaki lastnosti v Pulj, na njegovo mesto pride France Pototschnig, zdaj kancelist v Pulji.

Fran dr. Feretić, ki je potrjen za krčkega škofa, obiskal je pretek. teden našega prevzv. knezonadškofa. Dne 23. t. m. bode posvečen v tukajšnji prvostolni cerkvi.

Goriška čitalnica se zopet zbuja. Preteklo saboto priredila nam je prav prijetno zabavo, katera nas je tem više razveselila, ker smo po dolgotrajni tišini uže prav hrepeneli po drobtinci narodnega veselja. Igra, petje, godba, vse se je vršilo v občno radost prav gladko—a najgladkeje brez dvoma živahni ples, s katerim se je sklenila redka veselica. Ali doživimo pred pustom še kaj? Menda! Vsaj se potrjuje vest, da bomo imeli v kratkem velik koncert v dvorani „pri zlati zvezdi“, pri katerem nastopi prvikrat v našem mestu slavnoznana pevska dvojica g. Fran in Milka Gerbic. Koncert bo javen in zanašati se je torej na obilno vdeležbo.

Naša čitalnica namerava, kakor smo uže zadnjič poročali, razširiti nekoliko svoj delokrog. V Gorici živi lepo število malih obrtnikov in drugih bolj priprostih ljudi slovenske krvi, kateri se v narodnem oziru popolnoma zanemarjajo, ker nemajo prilike ni čitati slovenskih časopisov in knjig, ni shajati se k narodnim zabavam ali podukom. Čitalnica, kakoršna je zdaj, jim je pregosposka in predraga, zato se jej nikakor ne morejo pridružiti. Sicer pa ni nobenega druzega shajališča v Gorici, kder bi se mogel slovensk priprost človek vzbujati in vnemati za narodno stvar. Zato je predlagal odbor in sklenil občni zbor, da se ima dodati našej čitalnici posebna „bralnica“, katera bo v vsakem oziru vstrezala temu namenu. Njeni člani bodo plačevali samo po 20 novcev na mesec, pa se bodo lahko shajali v lepej prostornej sobi, čitali vse slovenske časopise, deležili se nekaterih društvenih zabav in napravljali si svoje itd. Misel je lepa, sklep moder — želeti je le, da ga odbor srečno izvêde.

Častni banket. Kranjski državni poslanci so napravili v preteklem tednu banket na čast g. Winkler-ju pred njegovim odhodom v Ljubljano. Pri tej priliki napil je slavljencu prvi grof Hohenwart jako laskavo zdravico. Rekel je mej drugim:

„Mi Vam, prečestiti gospod deželni predsednik, čestitamo o velikem zaupanji, ki ga Vam je presvitli cesar s tem blagovolil skazati, da Vam je upravo lepe kranjske dežele izročil, — pa tudi naši domovini čestitamo, da dobi na čêlo moža, ki jej ni tujec in s katerim more v lastnem maternem leziku govoriti, možá, ki si je v mnogovrstnih upravnih službah od najnižjih do najvišjih nabral bogat zaklad vednosti in skušenj, in ki nima samo popolne duševne zmožnosti za svoje sedanje odlično mesto, ampak tudi srce, vse, kar ve in zna, darovati blagru dežele, v katero ga je zaupanje Nj. veličanstva poklicalo.“ Tako spričalo, opazujejo „Novice“, iz ust možà, o katerem bode—kakor je g. deželni predsednik Hohenwartovo zdravico odzdravil—zgodovina avstrijska mnogo častnega vedela povedati, je tako častno za našega gospoda deželnega predsednika kakor je veselo nam, ki prihod njegov pričakujemo zdaj vsak dan.

G. Winkler pride v Ljubljano, kedar bo v poslanski zbornici rešen vladni predlog o noveli k vojaškej postavi. Ta predlog je prišel na dnevni red pretek. torek in ker se je zaradi njega pretrgala budgetna razprava, bo najbrže še v tem tednu rešen.

Kakor smo pozvedeli, nameravajo Ljubljančanje z dostojno ovacijo pozdravit novega dež. predsednika.

Katoliško-politiška čitalnica v Cepovanu vabi svoje ude in prijatelje k beceedi, katero napravi dne 17. maja t. l. ob 7. zvečer.

Odbor.

Šolstvo. Trirazrednici v Sežani in v Komnu se razširite v štirirazrednice. Enorazrednica v Tomaju v dvorazrednico.

Premembe pri učiteljstvu. Gospod Anton Leban, učitelj v Sežani za nadučitelja v Komen. Gospod K. Bogatec, izpitan učiteljski kandidat (zdaj vojak, a oproščen od vojnega ministerstva) za učitelja v Divačo. Gospodična K. Stanič, učiteljica v Komnu za učiteljico v Tomaj.

Vinska razstava. Dne 1. maja zjutro bo v Dornbergu razstava tamkajšnjih vin — ktera bode preiskavala posebna komisija odločena od c. k. kmetijske družbe v Gorici.

Dne 2. maja popoldne ob 2. urah bode pa imel g. France Kerševani poduk o trtni uši (Filoxera). Vabijo se vinorejci k obilni deležitvi, ker sti obe stvari prav važni.

Mestne volitve v Gorici. „Magistratovci“ ali, če hočete, liberalci so zmagali na vsej liniji — v III., II. in I. razredu. V I. razredu sta izvoljena gg. „Giovanni Covacig,“ od sv. Lucije na Mostu in dr. Verzegnassi, odvetnik.—Kajže neki krivo, da je ekonomična, ali konservativna, ali avstrijska stranka propala v vseh treh razredih — celo v drugem, kateri šteje znamenito večino c. k. uradnikov in penzijonistov? — Slaba organizacija, revna agitacija, razcepljenost — in nobena disciplina in pa še nekaj — da neka gospoda ni v Gorici na svojem mestu. Mi sicer nismo za to, da se volilcem krati svoboda s pritiskom in strahovanjem, naj so ti volilci tudi c. k. uradniki. A od sposobnih političkih uradnikov pričakujemo, da na dostojen način taktno in modro vplivajo v korist avstrijske stranke — pa tako izdatno, da gotovo dosežejo svoj namen. Da to ni tako težko v avstrijski Nizzi, imamo jasen dokaz v tem, da je, kakor sklepamo po zanesljivih pozvedbah, mnogo pravih meščanov glasovalo v II. razredu za dr. Tonkli-ja, ko so c. k. uradniki sodnijski, gozdnarski in drugi, mej njimi marsikater Nemec, oddali svoje glasove nasprotnim kandidatom. Sploh nas je ta volitev zopet dobro podučila, kako prijazni so nam Slovencem tukajšnji Nemci in koliko se smemo zanašati na italijanske konservativce. — O razcepljenosti ekonomistov in kako so v zadnjem trenotku odpadli od njih nekateri mogočoi možje, bilo bi še kaj poročati; — a prihranimo si, govoriti o dotičnih razmerah pri drugi priliki.—

Fran Munih naš rojak od Sv. Lucije, je dovršil živinozdravilstvo na višej šoli v Beču, ter ga kot diplomiranega živinozdravnika toplo priporočamo domačim živinorejcem.

Naslov je: Fran Munih, živinozdravnik v Tolminu.

Nadvojvode o Slovencih. „Slovenski Narod“ je v zadnjem sabotnem listu priobčil to-le:

„Piše se nam z Dunaja:

„Naš deželni prezident g. Winkler, ki se bode koncem tega tedna v Ljubljano preselil, predstavljal se je te dni tukaj, kakor je to navada deželnih vlad novim načelnikom, cesarjevima bratoma nadvojvodoma Karlu Ludviku in Ludviku Viktorju in feldmaršalu nadvojvodu Albrehtu. Vsi trije so se jako pohvalno izrekli o Slovencih, o njih zvestobi do dinastije in cesarstva in o hrabrosti slovenskih vojakov. Zlasti nadvojvoda Albreht se je kazal dobro informiranega o Slovencih. Vedno bolj prodira izpoznanje, da so Slovenci važen faktor za Avstrijo, da so živa trdnjava proti italijanskim nakanam.“

Nesreča. Iz Kopra se nam piše 28. apr.: Danes ob 3½ po polnoči utonil je tukaj na bregu morja stražeč finančni stražnik. Lotila se ga je božjast in vrgla ga nezavestnega v globočino morja. Izvlekli so ga sicer hitro iz vode, a smrt je bila še nagleja. Poklicani zdravnik trudil se je zastonj, da bi zopet obudil mlado živenje.

Ivan Piano iz Senožeč na Notranjskem doma, umrl je dne 22. aprila kot c. k. učitelj kaznilnice v Gradišči. Ranjki je izdaval kot učitelj pri Sv. Ivanu v Terstu „Primorjana“, kesneje „Primorca“ in smelo rečemo, da je bil mož takrat eden prvih buditeljev slovenske okolice tržaške. Narodnega Piano-ta je zaradi tega laški magistrat v Trstu iz službe spodil, in bil je mnogo časa brez posla.

Potem je dobil učiteljsko službo v Komnu, kesnej v Sežani, od koder je prišel kot c. k. učitelj v gradiško kaznilnico. Tu ga doleti smrtna kosa jedva v 49. letu živenja.

Bodi mu blag spomin mej narodom slovenskim! T.

† **Andrej Fišer**, po vsem Goriškem dobro znani poštar, nekdaj tudi župan černiški, zapustil je preteklo saboto zjutraj za vselej krog svojih mnogih prijateljev in znancev, kateri so ga v nedeljo zvečer v ogromnem številu spremljali k zadnjemu počitku. Bodi mu zemljica rahla, staremu poštenjaku!

LISTNICA UREDNIŠTVA: Gospodu dopisniku s Cerkljanskega: Priobčimo prihodnjič nekoliko spremenjeno. — En Cerkljan: tudi tako. — Gosp. Y iz Bovca: „Non possumus,“ ker ne maramo podirati, ko treba zidati. — C. K, Financi v P. Dva goldinarja smo konfiskovali na korist podpornega odbora za stradajoče, ker je pismo brezimno in ne vemo, komu bi denar povrnili. Dopis, ali poslanica, ali psovka, — pa je romala v koš, ker ni za olikan svet. — G. K. v K. Vaše pojasnilo pride prihodnjič na vrsto; danes nam je zmanjkalo prostora; najraje pa, dasi nam obetate plačilo, obsodili bi je v koš, ker so nam taki osebnostni prepiri strašno zoperni.

Tužnega srca naznanjam sorodnikom in prijateljem, da je moj preljubi mož

Ivan Nep. Piano,
c. k. učitelj kaznilnice v Gradišči

dne 22. aprila previden sè svetimi zakramenti v svojem 49. letu v Gospodu zaspal.

Pogreb je bil veličasten in da je bil tak, gre posebna srčna zahvala p. n. gg. c. k. kaznilničnim uradnikom za njih izvanredno prijateljstvo in ljubezen do ranjcega, kar je dobrodejno hladilo globoko ranjeno srce prežalostnej vdovi in plakajočim otrokom.

V Gradišči dne 25. aprila 1880.

MARIJA PIANO, vdova.

Dunajska borza.

	30 aprila.		
Enotni drž. dolg v bankovcih	72 gl.	80	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	73 „	25	„
Zlata renta	86 „	40	„
1860 drž. posojilo	130 „	—	„
Ackije narodne banke	836 „	—	„
Kreditne akcije	276 „	—	„
London	118 „	10	„
Srebro	— „	—	„
Napol.	9 „	47	„
C. kr. cekini	5 „	60	„
Državne marke	58 „	65	„